

บทบาทของสำนักหอสมุดกับการพัฒนาความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
(BCG Tourism): กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อย
และพิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น อำเภอพนสนิคม จังหวัดชลบุรี

The Role of the Library in Cultural Tourism Sustainable Development
(BCG Tourism): A Case Study of Wat Kaew Noi Community Museum
and Utok Urban Heritage Museum in Phanat Nikhom District,
Chon buri Province

สุภาวดี เพชรขึ้นสกุล*, วัชรีย์พร คุณสนอง, นิสาชล กาญจนพิชิต, สมหญิง เจียสรัมย์

Supawadee Petchuensakul*, Watchareeporn Khunsanong, Nisachon Kanjanapichit,
Somying Jeasarum

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
supawadeep@go.buu.ac.th

รับบทความ 26 มกราคม 2566 | แก้ไขบทความ 18 เมษายน 2566 | ตอรับบทความ 20 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับการจัดสรรงบประมาณบริการวิชาการภายใต้โครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานรากหลังโควิดด้วยเศรษฐกิจ BCG (U2T for BCG) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ทำให้ได้มีโอกาสลงพื้นที่ทำงานร่วมกับชุมชน ตำบลวัดหลวง และตำบลวัดโบสถ์ อำเภอพนสนิคม จังหวัดชลบุรี และเล็งเห็นว่าชุมชนพนสนิคม เป็นชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลัง จึงได้จัดโครงการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อยและพิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น อำเภอพนสนิคม จังหวัดชลบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยการเข้าพบกับผู้นำชุมชนเพื่อสื่อสารทำความเข้าใจ ซึ่งเจตนาวัตถุประสงค์และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน ทั้งโรงเรียน ชมรมผู้สูงอายุและวัด เช่น ตำบลวัดหลวง ได้จัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการเลี้ยงไส้เดือนดิน, การอบรมมัดคุเทศก์น้อย, การอบรมผู้สูงอายุ “สูงวัยไฮเทค: การใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน” ร่วมกิจกรรมสืบสานประเพณีบุญกองข้าว, กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม “โรงทานปันสุข อิ่มบุญ อิ่มใจ”, โครงการจัดการพิพิธภัณฑ์

ชุมชนวัดแก้วน้อย และโครงการส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นในอดีต โดยใช้พิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อยเป็นสื่อการเรียนรู้ ส่วนตำบลวัดโบสถ์ สำนักหอสมุดได้เข้าร่วมประเพณีตักบาตรชนมครก, จัดโครงการบรรยายทางวิชาการการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและเกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสำนักหอสมุดในการร่วมกันพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดแก้วน้อยและพิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น อำเภอนสนนิคม จังหวัดชลบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ผลที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ 1) สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพาได้พัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อยและพิพิธภัณฑ์มรดกอุทกมรดกท้องถิ่น อำเภอนสนนิคม จังหวัดชลบุรี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยการจัดทำฐานข้อมูลดิจิทัลพิพิธภัณฑ์ชุมชนทั้ง 2 พิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ ความเป็นมาของชุมชน ผ่านภาพ คลังสื่อดิจิทัล แหล่งเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) เด็กและเยาวชนในอำเภอนสนนิคม จังหวัดชลบุรี ได้รับความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของชาวพนสนนิคม จังหวัดชลบุรี จากการจัดโครงการมัคคุเทศก์น้อย ยุวมัคคุเทศก์ และโครงการส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นในอดีต 3) เด็กและเยาวชนในอำเภอนสนนิคม จังหวัดชลบุรี ได้ทราบถึงคุณค่าในวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมของชาวพนสนนิคม จังหวัดชลบุรี

คำสำคัญ

ห้องสมุด, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน, พิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อย, พิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น

Abstract

Burapha University Library has been allocated the academic service budget under the local economy and society driving projects after the COVID-19 pandemic with BCG economy (U2T FOR BCG) Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation (MHESI). This enable to work with the community of Wat Luang and Wat Boat Sub-district, Phanat Nikhom District, Chonburi Province. The library has revealed that Phanat Nikhom is a community of cultural tourist attractions. There are cultural traditions, local wisdoms, ancient sites and ancient antiques, which are worth preserving for future generations. Therefore, the library held the development project of Wat Kaew Noi Community Museum and Utok Urban Heritage Museum, Phanat Nikhom District, Chonburi Province as a sustainable cultural tourism destination. The library met with community leaders to communicate for understanding, clarify objectives and organize various activities with the community including, schools, elderly clubs and temples. For example, For Wat Luang Sub-district, the library held training activities for earthworm raising workshops, young tour guide training, youth tour guide training, elderly training, "Hi-Tech Elder: The use of social media for the elderly to raise the level of community

products” , participated in Bun Kong Khao tradition and cultural preservation activities “ Happiness canteen, full of merit, full of heart”, held Wat Kaew Noi Community Museum Management Project and the project for promoting way of life learning and former local wisdom by availing Wat Kaew Noi Community Museum as a learning material. For Wat Boat Sub-district, the library participated in Khanom Krok alms giving ceremony, held an academic lecture project on community museum management in order to create knowledge, understanding and cooperation between the community and the library in jointly developing Wat Kaew Noi Museum and Utok Urban Heritage Museum, Phanat Nikhom District, Chonburi Province as cultural tourist attractions.

The results from conducting this project found that 1) Burapha University Library developed Wat Kaew Noi Community Museum and Utok Urban Heritage Museum, Phanat Nikhom District, Chonburi Province to become sustainable cultural tourism attractions by creating a digital database for both museums as a source of knowledge and history of the community through images, digital media archive, and digital learning resource for lifelong learning. 2) Children, youth, the elderly and people in Phanat Nikhom District, Chonburi Province gained knowledge about tourist attractions in terms of ancient sites, ancient antiques, way of life, traditions as well as art and culture of people in Phanat Nikhom District, Chonburi.

Keyword

Library, Sustainable Development, Sustainable Cultural Tourism,
Wat Kaew Noi Community Museum, Utok Urban Heritage Museum

บทนำ (Introduction)

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย เป็นเมืองท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงมากมายหลายที่ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ แหล่งท่องเที่ยวอาหาร รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ มีประสบการณ์ร่วมและประทับใจในคุณค่าของวัฒนธรรม นำไปสู่ความรู้สึกรักผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี มีสถานที่สำคัญทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ และแหล่งโบราณคดีมากมาย เช่น พระพนัสบดี พระพุทธรูปเมืองโบราณสถานเมืองพระรถ แหล่งโบราณคดีวัดหัวถนน พิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อย พิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น ฯลฯ รวมถึงมีประเพณีที่สำคัญ เช่น ประเพณีบุญกลางบ้าน ประเพณีกองข้าว ประเพณีตักบาตรขนมครก เป็นต้น (เทศบาลเมืองพนสนิมคม, ม.ป.ป.)

จากพันธกิจของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพาที่เป็นแหล่งสนับสนุนมหาวิทยาลัยด้านการศึกษา การวิจัย สร้างและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยี ให้บริการทางวิชาการ ทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะ

วัฒนธรรม และการกีฬา รวมทั้งการสนับสนุนกิจกรรมของรัฐและท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และสิ่งแวดล้อม สนับสนุนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ดังนั้น การสร้างองค์ความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี ให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางด้าน โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน และ ทำให้เกิดความรู้สึกซาบซึ้งในวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรักและหวงแหนใน ทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าว สำนักหอสมุด ในฐานะที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนการเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเล็งเห็นว่าชุมชนนันทนิคม เป็นชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสืบทอดสู่ คนรุ่นหลังต่อไป จึงได้จัดบริการวิชาการเพื่อพัฒนาความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (BCG Tourism) โดยดำเนินการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อยและพิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นการ ดำเนินงานภายใต้โครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานรากหลังโควิดด้วยเศรษฐกิจ BCG (U2T for BCG) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่แสดงถึง เอกลักษณ์และวิถีชีวิตของชุมชน บ่งบอกถึงรากเหง้าพื้นฐานของความเป็นชาติ เผ่าพันธุ์ท้องถิ่น สืบทอดจาก บรรพบุรุษตั้งแต่อดีตกาลสู่ชนรุ่นหลังอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ (Objective)

1. เพื่อพัฒนาให้พิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อยและพิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
2. เพื่อให้เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และประชาชนในอำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี ได้รับความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ทางด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของชาวนันทนิคม จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อให้เด็กและเยาวชนในอำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี ได้ทราบถึงคุณค่าในวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมของชาวนันทนิคม จังหวัดชลบุรี

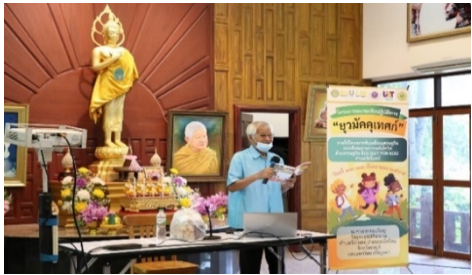
วิธีการดำเนินการ (Methodology)

ความยั่งยืนทางการท่องเที่ยว เป็นการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อปกป้อง สงวนรักษาและพัฒนาสิ่งเหล่านี้ให้อนุชนคนรุ่นหลัง ซึ่งต้องปลูกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยว คนท้องถิ่น ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ, ม.ป.ป.). สำนักหอสมุดจึงได้ดำเนินการจัดโครงการพัฒนาความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (BCG Tourism): กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อยและพิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ที่แสดงถึง เอกลักษณ์และวิถีชีวิตของชุมชน บ่งบอกถึงรากเหง้าพื้นฐานของความเป็นชาติ เผ่าพันธุ์ท้องถิ่น สืบทอดจาก บรรพบุรุษตั้งแต่อดีตกาลสู่ชนรุ่นหลังอย่างยั่งยืน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 - 2565 โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

ตารางที่ 1 การดำเนินการโครงการพัฒนาความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (BCG Tourism):
กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อยและพิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี

ตำบลวัดหลวง อำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี	ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี
1. เข้าพบผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้านทุกภาคส่วน เพื่อสื่อสารทำความเข้าใจ ชี้แจงวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนโครงการ “โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย (U2T) มหาวิทยาลัยสู่ตำบล สร้างรากแก้วให้ประเทศ): ตำบลวัดหลวง” ซึ่งมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองผู้อำนวยการฝ่ายบริการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการโรงพยาบาล/ โรงเรียน กำนัน นักพัฒนาและผู้นำชุมชนตำบลวัดหลวง เป็นคณะกรรมการ โดยผู้อำนวยการสำนักหอสมุดและบุคลากร เข้าร่วมชี้แจงแนวทางการบริหารโครงการ และกลไกการขับเคลื่อนโครงการ ร่วมหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน และพัฒนาตามปัญหาและความต้องการของชุมชน 	1. เข้าพบผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้านทุกภาคส่วน เพื่อสื่อสารทำความเข้าใจ ชี้แจงวัตถุประสงค์ โดยอาจารย์เหมรัมย์ วีรหัตถพงศ์ ผู้อำนวยการสำนักหอสมุด เข้ากราบนมัสการ พระชลญาณมุนี ดร. (ด็อกเตอร์) เจ้าอาวาสวัดอุทกเขปสีมาราม (วัดน้ำ) พร้อมทั้งร่วมประชุมหารือกับผู้นำชาวบ้านและเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น และเข้ากราบนมัสการ พระครูวิจิตรกิจจาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดโบสถ์ เพื่อหาหรือพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำพิพิธภัณฑ์ชุมชนให้เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล ประวัติศาสตร์ความเป็นมา วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นแหล่งเรียนรู้ คลังปัญญาของคนในท้องถิ่นและผู้สนใจทั่วไป

ตำบลวัดหลวง อำเภอน้ำสนิคม จังหวัดชลบุรี	ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอน้ำสนิคม จังหวัดชลบุรี
2. สร้างความมีส่วนร่วมโดยการลงพื้นที่ จัดทำกิจกรรมบริการวิชาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ 2.1 โรงเรียนวัดหลวงพรหมมาวาส สำนักหอสมุดได้ดำเนินการจัดโครงการร่วมกับโรงเรียนวัดหลวงพรหมมาวาส จำนวน 2 โครงการ คือ 2.1.1 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การเลี้ยงไส้เดือนดิน” เพื่อพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ 2.1.2 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “มัดคุเทศก์น้อย” ในโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการสร้างและพัฒนา Creative Economy (การยกระดับการท่องเที่ยว) 2.2 ชมรมผู้สูงอายุ สำนักหอสมุดได้ดำเนินการจัดโครงการร่วมกับชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 2 โครงการ คือ 2.2.1 โครงการมอบโลกใบใหม่แห่งการเรียนรู้แก่ผู้สูงวัย โดยได้มีการมอบสื่อสารสนเทศ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และพิธีรดน้ำดำหัวเพื่อขอพรผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากชมรมผู้สูงอายุ วัดหลวง เนื่องในเทศกาลวันสงกรานต์	2. สร้างความมีส่วนร่วมโดยการลงพื้นที่ จัดทำกิจกรรมบริการวิชาการร่วมกับชุมชน สำนักหอสมุดได้เข้าร่วมทำบุญเข้าพรรษา ประจำปี พ.ศ. 2565 “ประเพณีตักบาตรชนมครก” จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวงร่วมกับสภาวัฒนธรรมตำบลวัดโบสถ์ ณ ศาลาการเปรียญวัดโบสถ์ อำเภอน้ำสนิคม จังหวัดชลบุรี 3. ดำเนินการจัดทำโครงการสร้างฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น วัดอุทกเขปสีมาราม ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอน้ำสนิคม จังหวัดชลบุรี ดังนี้ 3.1 จัดตั้งคณะทำงาน 3.2 กำหนดขอบเขตและจัดทำเนื้อหาในการจัดเก็บข้อมูล 3.3 การรวบรวมและจัดเก็บ 3.3.1 วัตถุสิ่งของโบราณที่จัดแสดงทั้งหมดรวบรวมมาจากผู้มีจิตศรัทธาของชาวบ้านในชุมชนวัดโบสถ์และใกล้เคียง 3.3.2 ถ่ายภาพ

ตำบลวัดหลวง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี	ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
 2.2.2 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “สู้วัยไฮเทค: การใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์” เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างถูกต้องและนำไปใช้ในการจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์อีกหนึ่งช่องทาง 2.3 วัดแก้วน้อย สำนักหอสมุดได้ดำเนินการจัดโครงการร่วมกับวัดแก้วน้อย ดังนี้ 2.3.1 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา นำอาหารเข้าร่วมออกงานให้ทานแก่ผู้มาร่วมงานบุญกฐิน ในกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม “โรงทานปันสุข อิมบุญ อิมใจ” 	3.3.3 จัดทำทะเบียนโดยระบุหมายเลขวัสดุวันที่ได้รับบริจาค ชื่อผู้บริจาค ประเภทและชนิดวัตถุ พร้อมมีรูปภาพประกอบ และทำ QR Code 3.4 การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3.4.1 ทำความสะอาด 3.4.2 ใช้น้ำยาเช็ดทำความสะอาด 3.4.3 ใช้ถ่านเพื่อดูดซับความชื้น 3.5 การถ่ายทอดความรู้ 3.5.1 จัดทำฐานข้อมูล โดยศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้โบราณแต่ละชนิดผ่านการสอบถามและสัมภาษณ์จากผู้สูงอายุในชุมชนที่ให้ความร่วมมือเข้ามาให้ข้อมูลพร้อมกับแสดงวิธีใช้เกี่ยวกับเครื่องมือต่าง ๆ ที่บุคคลนั้น ๆ ได้เคยเห็นหรือใช้มาก่อน ร่วมกับการสืบค้น จากเอกสารหนังสือ และสื่อในห้องสมุดและบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เชื่อถือได้ และจัดการข้อมูลให้ง่ายต่อการอ่าน 3.5.2 จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “ยุวมัคคุเทศก์” โดยมีนักเรียนจากโรงเรียนเทพศิรินทร์ ชลบุรี (อุทกฯ อุปลัมภ์) และโรงเรียนวัดโบสถ์ จำนวน 30 คน เข้าร่วมอบรม ซึ่งโครงการนี้ได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่มีชื่อเสียงในท้องถิ่น เช่น อาจารย์สมดุลย์ ทำเนาว์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนเทพศิรินทร์ชลบุรี (อุทกฯ อุปลัมภ์) และผู้เขียนตำราโจ๊กเมืองชล ให้ความอนุเคราะห์บรรยายเรื่อง “วิถีชีวิตแหล่งเรียนรู้และมรดกทางพระพุทธศาสนาในตำบลวัดโบสถ์”

ตำบลวัดหลวง อำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี	ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี
2.4 ชุมชนตำบลวัดหลวง สำนักหอสมุดได้ดำเนินการจัดโครงการร่วมกับชุมชนตำบล วัดหลวง เพื่อสืบสานประเพณีบุญกองข้าว โดยได้ร่วมแต่งกายด้วยผ้าไทย และนำอาหารทั้งคาวหวานมากองรวมกับชาวบ้านทำพิธีเซ่นไหว้ โดยเชื่อว่าภูติผีจะไม่ทำอันตรายชีวิตครอบครัวหรือทรัพย์สินของตนเอง หลังจากนั้นจะล้อมวงรับประทานอาหารและร้องรำทำเพลงร่วมกับชาวบ้านในชุมชนวัดหลวง (ตำบลวัดหลวง, ม.ป.ป.) 3. ดำเนินจัดทำโครงการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อย ตำบลวัดหลวง อำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี ดังนี้ 3.1 จัดตั้งคณะทำงาน 3.2 กำหนดขอบเขตและจัดทำเนื้อหาในการจัดเก็บข้อมูล 3.3 การรวบรวมและจัดเก็บ 3.3.1 ข้าวของเครื่องมือ เครื่องใช้ในอดีตของคนในชุมชน ที่ได้นำมาบริจาคให้กับทางวัดเพื่อเก็บรักษา อนุรักษ์และเผยแพร่ แสดงถึงวิถีของคนในชุมชน	และเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น “ปราชญ์พาทัวร์: พิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น” โดย นายคงศักดิ์ สายอร่าม ข้าราชการบำนาญ เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ทางด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของชาวพนสนิม จังหวัดชลบุรี 3.5.3 จัดโครงการบรรยายทางวิชาการเรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชน” โดยวิทยากร นางสาว นิตยา กนกมงคล ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ โดยมีพระสงฆ์ ครู อาจารย์ ผู้นำชุมชน ประชาชนที่ดูแล และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชน การจัดเก็บองค์ความรู้การจัดแสดงสิ่งของในพิพิธภัณฑ์ และการขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์ชุมชนต่อไป

ตำบลวัดหลวง อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี	ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี
เช่น กระบุง เกรียน ครกบดยา ขอฉาย พรำหวดหญ้า เป็นต้น 3.3.2 ลงพื้นที่ถ่ายภาพ เก็บข้อมูล 3.4 การถ่ายทอดความรู้ 3.4.1 จัดทำข้อมูลลงในฐานข้อมูล ประกอบด้วยรูปภาพ ชื่อวัสดุ เลขที่วัสดุ ประเภท ชนิด ผู้บริจาค วันที่บริจาค โดยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน ทั้งครู ผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้านในการให้ข้อมูล และสาธิตการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ร่วมกับการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือ ตำรา ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ได้ข้อมูล ที่ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ 3.4.2 จัดสถานที่ภายในพิพิธภัณฑ์ 3.4.3 จัดโครงการส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นในอดีต ซึ่งเป็นโครงการที่เกิดจากความต้องการของผู้นำชาวบ้านที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้รับความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา วัตถุประสงค์ ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน รวมถึงสานสัมพันธ์ปู่ย่าตายายกับลูกหลาน โดยการทำกิจกรรมกลุ่ม “การเรียนรู้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่นจากวัดบูรพาภิรามในพิพิธภัณฑ์” มีการแบ่งฐานการเรียนรู้ออกเป็น 5 ฐาน ประกอบด้วย ฐานจัดสร้างอาหาร ฐานดวงข้าวเปลือก ฐานจับปลา ฐานไม้แป้ และฐานชุดมะพร้าว โดยแต่ละฐานจะมีวิทยากร หรือผู้รู้ในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้ และสาธิตวิธีใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในสมัยโบราณ 	 3.6 ประชุมร่วมระหว่างสำนักหอสมุด ที่ปรึกษาโครงการ เจ้าอาวาสวัดอุทกเขปสีมาราม ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านเป็นอย่างมาก เพื่อหาข้อสรุปการดำเนินโครงการในระยะต่อไปเพื่อให้เกิดความยั่งยืน 3.7 ผลการดำเนินงาน 3.7.1 ได้ฐานข้อมูลดิจิทัลพิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ ความเป็นมาของชุมชนในรูปแบบดิจิทัล (สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา, (2565) 3.7.2 ได้จำนวนรายการสื่อดิจิทัล ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก ตลอดเวลา ทำให้เกิดการรับรู้เป็นวงกว้าง สร้างจิตสำนึกของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 200 รายการ

ตำบลวัดหลวง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี	ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
3.5 ประชุมร่วมระหว่างสำนักหอสมุด ตัวแทนวัดแก้วน้อย และที่ปรึกษาโครงการเพื่อหาข้อสรุปการดำเนินโครงการในระยะต่อไปเพื่อให้เกิดความยั่งยืน 3.6 ผลการดำเนินงาน 3.6.1 ได้ฐานข้อมูลดิจิทัลพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่มีรายการสื่อพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อยในรูปแบบดิจิทัล (สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา, 2564) 3.6.2 จำนวนรายการสื่อพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อยในรูปแบบดิจิทัล ที่ได้จัดเก็บและเผยแพร่ในคลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดและในฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ต่ำกว่า 200 รายการ	

ผลการดำเนินการและอภิปรายผล (Result and Discussion)

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานการพัฒนาความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (BCG Tourism): กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อยและพิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี สำนักหอสมุดได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน วัด โรงเรียน มีส่วนร่วมในการ ได้ผลดังนี้

1. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพาได้พัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อยและพิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยการจัดทำฐานข้อมูลดิจิทัลพิพิธภัณฑ์ชุมชนชุมชนทั้ง 2 พิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ ความเป็นมาของชุมชนผ่านภาพ คลังสื่อดิจิทัล แหล่งเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ประชาชน เด็ก เยาวชน นิสิต นักศึกษารวมถึงนักท่องเที่ยวเข้าถึงได้อย่างสะดวก ตลอดเวลา ทำให้เกิดการรับรู้เป็นวงกว้าง สร้างจิตสำนึกของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีรายการสื่อพิพิธภัณฑ์ชุมชนอุทกมรดกท้องถิ่นในรูปแบบดิจิทัล
2. เด็กและเยาวชนในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ได้รับความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของชาวพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จากการจัดโครงการมัคคุเทศก์น้อย ยุวมัคคุเทศก์ และโครงการส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นในอดีต
3. เด็กและเยาวชนในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ได้ทราบถึงคุณค่าในวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมของชาวพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ข้อเสนอแนะ

จากการเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (BCG Tourism): กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อยและพิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น อำเภอน้ำสนิม จังหวัดชลบุรี ในส่วนของชุมชน ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ต้องมีความร่วมมือกัน โดยอาจมีการจัดตั้งชมรมที่มาจากประชาชนในอำเภอน้ำสนิม เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว มีการจัดประชุมอย่างต่อเนื่องโดยประเมินทั้งผลดีและผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ รวมถึงมีความร่วมมือกับผู้ประกอบการและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยเน้นเป็นกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมหรือกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ที่ได้ทั้งความสนุกสนาน ประสพการณ์และได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนจากการมาท่องเที่ยวที่อำเภอน้ำสนิม เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

การนำไปใช้ประโยชน์

ในการพัฒนาความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (BCG Tourism): กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อยและพิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น อำเภอน้ำสนิม จังหวัดชลบุรี สำนักหอสมุดได้ฐานข้อมูลดิจิทัลพิพิธภัณฑ์ชุมชนทั้ง 2 พิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ ความเป็นมาของชุมชน ผ่านภาพ คลังสื่อดิจิทัล แหล่งเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยได้จัดเก็บและเผยแพร่ในคลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด และเผยแพร่ในฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคตะวันออก สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพาเพื่อให้เกิดการเข้าถึงได้อย่างสะดวก แพร่หลาย และเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เปิดโอกาสให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา ครู อาจารย์ และประชาชนในชุมชน เข้าถึงคลังสื่อดิจิทัลด้านพิพิธภัณฑ์ชุมชนได้สะดวกจากทุกที่ทุกเวลา

รายการอ้างอิง (References)

- ตำบลวัดหลวง. (ม.ป.ป.). *ประเพณีบุญกองข้าว ต.วัดหลวง อ.พนมสนิม*. <https://bit.ly/3G0WYGr>
- เทศบาลเมืองพนมสนิม. (ม.ป.ป.). *ข้อมูลพื้นฐาน*. <http://www.phanatnikhomcity.go.th/>
- สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ. (ม.ป.ป.). *การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน*.
<https://www.adt.or.th/page/sustainable-tourism/en>
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา. (2564). *พิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดแก้วน้อย*.
http://www.lib.buu.ac.th/webeast/?page_id=12070
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา. (2565). *พิพิธภัณฑ์อุทกมรดกท้องถิ่น*.
<http://watnum.buu.in.th/collections/>